

Kanjiža je prelep grad sačuvane arhitekture, zarobljena svetlim, nežnim zlatno-zelenim bojama polja čiji se kraj gubi na horizontu, grad sa tajnom koju ljubomorno čuva, grad sa tajnim posetiocima koji dolaze kada svi pomisle da je pred njima samo užareno, vrelo leto. Upravo tada, sredinom juna meseca, iz dubina reke Tise izlaze "krilati konji". Planetarni značaj.

Nad površinom vode, dočaravajući nastanak sveta, zaneseni ljubavnim žarom lete milioni insekata. Pored šetališta TISKI CVET u Kanjiži možete gledati inspirativnu, osećajnu, kreativnu, nezaboravnu predstavu prirode "Početak i kraj" (takozvano cvetanje reke Tise).

Lenjo, sporo posle podne lepljivo od vreline sredinom juna meseca, najavljuje još jedno dugo, pregrejano leto. Dok ležite u čamcu na Tisi horizont je lagano nestajao, misli su vam se gubile i kada vam se učinilo da ćete uz zalazak sunca zaspati osetili ste nemir u sebi. Nešto. Naranxasti kljunovi galebova halapljivo, brzo i snažno zabadali su se u mirnu površinu Tise ostavljajući kružne talase kao jedine svedoke. Nakon nekoliko zamaha krilima prema oblacima, ponovo se vraćaju i spuštaju do površine začuđene Tise. Potpuno probuđeni, nespretno ustajete zaljuljavši drveni čamac pokušavajući da se brzo uspravite. Kasno. Potpuno ste opkoljeni. Sunce više ne vidite. Stotine hiljada razigranih krilatih konja igra pred vašim očima.

Insekt *Palingenia longicauda* (Ephemeroptera), u obliku larve provodi oko tri godine u glinenom mulju reke Tise formirajući kolonije u minijaturnim, prokopanim tunelima desetak milimetara ispod rečnog dna. Pojavljivanje vodenih insekata nije pojedinačno, dolaze sinhronizovano u ogromnom broju kreirajući naglom promenom visine leta plesni spektakl iznad reke. Niko ne zna kada će tokom juna meseca početi buđenje larvi i koliko će trajati (zavisi od spoljne temperature, čistoće vode, mesečeve faze, brzine vode, vodostaja, temperature vode...), ali, zna se gde će se dogoditi. Larve napuštaju mulj reke Tise u Kanjiži i delovima Tise u Mađarskoj.

Pojavljivanje larvi na površini reke ptice primete prve, mnoge larve koje su uspele da izbegnu ribe u rečnim dubinama završe u kljunovima gladnih ptica pre nego što se košuljica otvori i insekt ugleda svetlost dana. Polete prema uvek plavom nebu (ako je nebo oblačno, sivo, oni nikada ne izlaze na površinu Tise) ali vrlo brzo prilaze obali gde na listovima drveća, čamcima, pontonima, zemlji, ljudima koji posmatraju njihovu igru, ponovo menjaju košuljicu i brzo odlaze u potragu za ženkom. Kada dostignu dovoljan broj insekata u letu vaše uho može da čuje simfoniju nastalu treptajima miliona svilenkastih krilaca. Neopisivo! Njihova užurbanost govori da se još nešto čudno dešava, kao da znaju da se današnji dan neće ponoviti, da će živeti samo tri sata.

Nekoliko časova plesa na površini reke Tise dovodi do brze smrti plavokrilog mužjaka, odgovorna ženka nikada ne ispušta jajašca na mestu gde se oslobodila košuljice (voda bi odnela jajašca nizvodno gde možda na dnu reke ne postoje uslovi za stvaranje kolonije larvi), ona ispoljava rešenost da ispuni životni ciklus, nastavlja let uzvodno nekoliko kilometara da bi ispustila 6.000 - 7.000 jajašaca iznad površine vode i tek tada umire. Dok jajašca lagano tonu u dubinu reke Tise, vodeni tok ih odnosi približno do

mesta gde su svojih nekoliko časova života i roditelji čekali u mulju pune tri godine.

Prema pronađenim fosilnim ostacima, vodeni insekt *Palingenia longicauda* živi na zemlji oko 350.000.000 godina. U Evropi, jednodnevni insekt i njegov kratki život može se videti samo na reci Tisi, iz svih ostalih evropskih reka je nestao.